BOŽO SKOKO PROFESOR ZAGREBAČKOG FAKULTETA POLITIČKIH NAUKA

HRVATSKI ENTITET U BiH bio bi nezamisliv BEZ POSAVINE

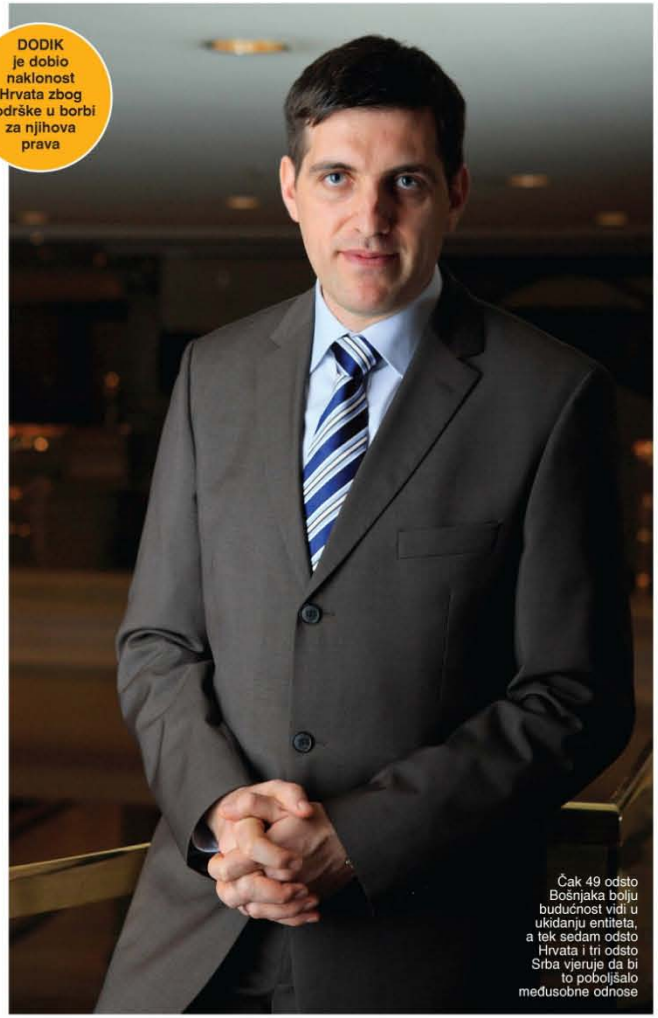

DODIK je dobio naklonost Hrvata zbog podrške u borbi za njihova prava

Čak 49 odsto Bošnjaka bolju budućnost vidi u ukidanju entiteta, a tek sedam odsto Hrvata i tri odsto Srba vjeruje da bi to poboljšalo međusobne odnose

Rezimirajući rezultate istraživanja sociopolitičkih prilika u Bosni, njegov autor za EKSTRA iznosi i svoje viđenje njihovog mogućeg raspleta

razgovarala - ALDIJANA SARIĆ

Pri višku uglavnom politički motivisanih analiza, često sumnjivog porijekla a time i kredibilnosti, svaki ozbiljniji, istraživačko-naučni pristup prilikama u BiH nesumnjivo je dragocjen, čak nasušan. Istina, 'filozofi opšte prakse', kojih ovdje nikada ne manjka, primjetiće, pa možda pri tom dijelom biti i u pravu, da su takvi rezultati, prilično validni, na dohvat ruke i kroz svakodnevicu, istupe, medije, sport, pa sve do izbornih rezultata, kao najrealnijeg odraza stanja i raspoloženja.

Zato ne čudi što u sadašnjim bh. prilikama, direktnim zadiranjem u suštinu, izuzetnu pažnju privlači istraživanje pod nazivom 'Šta Hrvati, Bošnjaci i Srbi misle jedni o drugima, a šta o BiH', kojim je rukovodio naš sagovornik, Božo Skoko, profesor Fakulteta političkih nauka Sveučilišta u Zagrebu.

Jeste li iz vašeg istraživanja izvukli neke rezerve optimizma?

- Rezimirajući rezultate istraživanja međusobne percepcije tri naroda u BiH, njihove poglede na sadašnjost i budućnost ove države, na prvi pogled možemo zaključiti kako uglavnom ne postoji konsenzus o prošlosti, a ni o budućnosti. Ali, ipak postoje elementi na kojima je moguće dugoročno graditi suživot, kao što je jačanje otvorenosti za saradnju s drugima, te prepoznavanje pozitivnih osobina kod drugih etničkih grupa. Uz to, očito je da je svim narodima stalo do BiH, samo je pitanje kakva bi ovo država trebala biti... Relativno malim koracima dobre volje na sve tri strane stvari se mogu pokrenuti.

Kakvim međusobnim stereotipima su najviše opterećeni narodi u BiH?

- Najviše ih je povezano sa ratom i sukobima; njihovim posljedicama. Očito je rat bio najveći proizvođač međusobnog nepovjerenja i zahlađenja odnosa među narodima. Doduše, ima i nekih stereotipa koji se prenose vijekovima na našim prostorima.

Kakvi su Hrvati u očima većine ispitanih Srba, i obrnuto?

- Srbi nešto pozitivnije doživljavaju Hrvate, nego Hrvati Srbe. Srbi su za Hrvate: dvolični (37%), neiskreni (34%), agresivni (32%), hladni (29%) ali i ponosni (23%) i marljivi (20%). Hrvati su za Srbe: kulturni (45%), hladni (41%), dvolični (35%), neiskreni (27%), marljivi (26%) i nadmeni (22%). Dakle, viđenje je prilično negativno, ali se percipiraju i neke pozitivne osobine. Istraživali smo i zbog čega se pojedini narodi dive drugim narodima. Bošnjaci i Hrvati se dive Srbima zbog njihove sloge i marljivosti. Bošnjaci im se dive i zbog ponosa i upornosti, a Hrvati zbog gostoljubivosti i istrajnosti. I Bošnjaci i Srbi se Hrvatima dive zbog njihove kulture i marljivosti. Bošnjaci im se dive i zbog ponosa i ljubaznosti, a Srbi zbog snalažljivosti i složnosti. Hrvati se dive Bošnjacima zbog njihove gostoljubivosti i odanosti vjeri. Srbi im se dive zbog sloge, marljivosti i gostoljubivosti. Kao što se vidi, ima optimizma, ne doživljavamo svoje susjede kroz jednoličnu prizmu.

Vijekovima zajedno, a malo međusobnog poznavanja, zapravo zanimanja za druge?

- Istina je da se Bošnjaci, Hrvati i Srbi zapravo međusobno slabo poznaju i njihove međusobne percepcije se temelje na velikom broju stereotipa. Rat je u značajnoj mjeri tome pridonio, u međuvremenu je stasalo nekoliko novih generacija koji relativno malo znaju o svojim susjedima. Mediji koji su početkom devedesetih uveliko doprinosili ocrnjivanju onih drugih, danas nemaju tako veliki uticaj, fokusirajući se uglavnom na svoje probleme i potrebe. Zato bi bilo potrebno poraditi na povećanju broja informacija jednih o drugima. U tom kontekstu značajnu ulogu igraju i lična iskustva, odnosno putovanja, koja su najbolji način razbijanja stereotipa. Stvari će se uveliko promijeniti kada djeca iz Sarajeva budu odlazili na ekskurzije u Banja Luku, ili djeca iz Prijedora u Mostar.

Koliko bi u tom pogledu mogli da doprinesu domaći političari, odnosno koliko svojom retorikom i ponašanjem zapravo otežavaju taj napredak?

- Istraživanja su pokazala kako građani nisu naročito zadovoljni svojim političarima, ali očito nisu imali ni naročitu mogućnost izbora. Tako je većina ispitanika u svim narodima uvjerena da će se stvari promijeniti kada se pojave kvalitetniji političari.

Ipak, svi su saglasni u nezadovoljstvu ovakvom državom. Šta dominira u njemu?

- Jedna od glavnih otežavajućih okolnosti na putu međusobnog pomirenja i izgradnje zajedničke države, svima prihvatljive, je nepostojanje zajedničkog cilja. Svaki narod ima svoje partikularne ciljeve i svoje viđenje budućnosti. Zato će biti nužno postići konsenzus bar oko temeljnog uređenja buduće BiH. S druge strane, ovakva država očito ne odgovara nikome. Srbi i Hrvati bi htjeli da to bude zajednica više entiteta, a Bošnjaci bi unitarnu državu. Pri tom, svi su uvjereni da oni drugi zloupotrebljavaju entitetske institucije, da su isključivi prema druga dva naroda, te da im zapravo uopšte nije stalo do BiH kao zajedničke države. S tim je povezano nepostojanje političke volje i potpuno odsustvo empatije većine političkih lidera za potrebe pripadnika drugih naroda. U tom smislu veća odgovornost leži na Bošnjacima i Srbima, kao politički relevantnijim etničkim grupama, koje bi trebale pokazati više odgovornosti i dobre volje u međusobnim odnosima, ali i u odnosima prema Hrvatima, kao najmanjem konstitutivnom narodu.

Postoji li rješenje sa kojim bi bile zadovoljne sve strane?

- Bošnjaci bolju budućnost vide u ukidanju entiteta i jačanju države, to smatra čak 49 odsto bošnjačkih ispitanika. S druge strane, tek sedam odsto Hrvata i tri odsto Srba vjeruje da bi to poboljšalo međusobne odnose. Zapravo, Hrvati, odnosno njih 39 odsto, i Srbi (28 odsto) bolju budućnost vide u uređenju države kroz tri entiteta: srpskog, bošnjačkog i hrvatskog. S druge strane, s tim se ne slaže gotovo nijedan bošnjački ispitanik. I upravo na ovom pitanju se vidi najveće neslaganje oko budućeg uređenja države.

Koliko ratno nasljeđe još predstavlja opterećenje u odnosima među državama bivše Jugoslavije?

- Ni petnaest godina nakon prestanka sukoba nema jedinstvenog gledanja na rat u BiH, a time ni istine o zbivanjima na ovim prostorima. Dokle god se ne postigne konsenzus oko rata, teško će se podvući crta prema prošlosti i okrenuti budućnosti. Vještačka država, podijeljena na dva entiteta s tri naroda, bez pobjednika i

SAVJETOVANJE SUJETA

Bili ste savjetnik mnogim hrvatskim političarima. Koliko sada traže vaše usluge?

- Posljednjih deset godina sam sarađivao s mnoštvom hrvatskih, ali i inostranih političara, kao savjetnik za odnose s javnošću i imidž. Nerijetko sam bio razočaran saznanjem u kojoj mjeri žele da rade po svome, uprkos činjenicama, istraživanjima i racionalnim savjetima... Ali bilo je i sjajnih iskustava. Lijepo je vidjeti kad neko, zahvaljujući vašoj pomoći, osvoji izbore.

U Sankt Petersburgu

Na čuvenom američkom putu 66

VJEŠTAČKA DRŽAVA, BEZ POBJEDNIKA I BEZ PORAŽENIH, BEZ JASNIH ŽRTAVA I KAŽNJENIH KRVNIKA OČITO NE MOŽE SVOJIM GRAĐANIMA OBEZBIJEDITI PRAVEDAN MIR, PREDUSLOV SARADNJE I NORMALNOG (SU)ŽIVOTA

OČITO JE DA JE SVIM NARODIMA STALO DO BIH, SAMO JE PITANJE KAKVA BI OVO DRŽAVA TREBALA BITI...

U sjedištu Savjeta bezbjednosti UN

» JEDNA OD GLAVNIH OTEŽAVAJUĆIH OKOLNOSTI NA PUTU MEĐUSOBNOG POMIRENJA I IZGRADNJE ZAJEDNIČKE DRŽAVE, SVIMA PRIHVATLJIVE JE NEPOSTOJANJE ZAJEDNIČKOG CILJA

Sa suprugom Martinom već je obišao pola svijeta

bez poraženih, bez jasnih žrtava i kažnjenih krvnika očito ne može svojim građanima obezbijediti pravedan mir; preduslov saradnje i normalnog (su)života. Dok god postoje otvorena pitanja, koja opterećuju veliki broj ljudi, kao što je problem s porodicama stradalih, prognanicima i izbjeglicama, teško je zatvoriti ratnu stranicu. Na kraju, na površini ne bi smio ostati nijedan tabu ili nerazriješena trauma iz savremene prošlosti, niti bi se ijedan dio te stvarnosti smio gurati pod tepih. Prije ili kasnije, potisnuta sjećanja na pretrpljene patnje ili nepravdu pojaviće se na površini u obliku straha i gnjeva i uzrokovati nove sukobe, kao što se to dogodilo u bivšoj Jugoslaviji.

U jednoj kolumni ste optužili srpske lidere da 'ne žele preuzeti odgovornost za zločine'. Sud BiH osudio je Srbe na 1.067, a Bošnjake na 124 godine zatvora, Dodik se izvinio za zločine, a Srbi to još nisu čuli s druge strane?

Njujorško razmišljanje

- To sam napisao prije nego je predsjednik Dodik učinio taj gest. Njegovo izvinjenje treba pohvaliti, jer je to početak vraćanja povjerenja. Ne smije se stati na načelnim gestovima, treba pokazati na djelu da nam je stalo do zacjeljivanja ratnih rana, ispravljanja nepravde i nadoknade počinjene štete. Vlasti u Banjaluci su očito krenule u tom smjeru i svaki napredak treba pozdraviti.

JEDINI TRENUTNO PRISUTNI KONSENZUS U BIH SADRŽAN JE U RAZLIČITO MOTIVISANOM NACIONALNOM NEZADOVLJSTVU OVAKVOM DRŽAVOM

Kako ocjenjujete odlučnost predsjednika RS da podrži formiranje trećeg - hrvatskog entiteta?

- Istraživanje pokazuje da se Hrvati u BiH ne osjećaju ravnopravnim, o čemu jasno govore i činjenice oko uspostavljanja nove federalne vlasti. Za značajan broj ispitanika izlaz iz takvog stanja bi bio hrvatski entitet. Istina je da je Dodik dobio na popularnosti kod značajnog dijela bh. Hrvata zbog svoje podrške u borbi za njihova prava. Uostalom, istraživanja pokazuju da Hrvati i Srbi slične stvari zamjeraju bošnjačkim liderima i da su ih posljednja zbivanja oko formiranja vlasti u Federaciji dodatno zbližila. Međutim, ostaje otvoreno pitanje, ako bi došlo do stvaranja 'hrvatskog' entiteta, koliko bi teritorije RS ušlo u taj entitet! Jer, budimo realni, teško ga je zamisliti bez Posavine. Bez obzira jesu li krajnje rješenje tri entiteta, odnosno novi hrvatski entitet s teritorijalnim diskontinuitetom, uz postojeće, ili zajednica četiri ili više entiteta, očito će se morati mijenjati postojeće granice. Prema tome, procesi koji će slijediti traži će od svih političara više fleksibilnosti, mudrosti i otvorenosti. Ako u tome uspiju, ući će u istoriju. Ako svi ostanu na početnim pozicijama, nećemo daleko dogurati.